

Mór-Baranyai Anna

PhD-hallgató, PPKE JÁK

ORCID: -

SZERZŐI ALKOTÁSOK A HAGYATÉKBAN

Absztrakt

Talán nem is tudjuk, de életünk során számos olyan alkotást halmozunk fel, amelyek halálunk esetén szellemi hagyatékunk részét képezik majd. Jelenleg hatályos öröklési rendszerünk az örökhagyó vagyona sorsának kielégítő rendezésére hivatott, célja pedig az, hogy a halál folytán öröklés alá eső javak helyzete ne maradjon kétséges. Ám amíg a dolgok hagyatékba kerülését evidenciának vesszük, a szerzői alkotások és a rajtuk fennálló szerzői jogok hagyatéki mivolta korántsem az, így az örökhagyó után maradt szellemi termékek sorsa számos esetben nem, vagy nem megfelelően kerül rendezésre. Mindezekre figyelemmel a jelen tanulmány célja nem más, mint bemutatni azt, hogy örökösainknek milyen nehézségekkel kell majd számolniuk az e minőségünkben létrehozott alkotásaink hagyatékba kerülése esetén.

Tárgyszavak: szerzői jog, szerzői jogi jogutódlás, szerzői jogi öröklés, szerzői mű öröklése

COPYRIGHTED WORKS IN THE ESTATE

Abstract

We may not realize it, but throughout our lives we accumulate numerous works of art that will form part of our intellectual heritage upon our death. Our current system of inheritance is designed to ensure that the estate of the deceased is settled satisfactorily, with the aim of removing any uncertainty about the status of assets that become subject to inheritance upon death. However, while we take it for granted that material possessions will be included in the estate, the same cannot be said for copyright works and the copyrights attached to them, so in many cases the fate of the intellectual property left behind by the deceased is not settled, or is not settled adequately. In view of all this, the aim of this study is

none other than to present difficulties that our heirs will have to reckon with if our works created in this capacity are included in our estate.

Keywords: copyright, succession to copyright, inheritance of copyright, inheritance of copyrighted works

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.5](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.5)

I. Bevezetés

Talán nem is tudjuk, de életünk során számos olyan alkotást halmozunk fel, amelyek halálunk esetén a szellemi hagyatékunk részét képezik majd. Jelenleg hatályos öröklési rendszerünk az örökhagyó vagyona sorsának kielégítő rendezésére hivatott, célja pedig az, hogy a halál folytán öröklés alá eső javak helyzete ne maradjon kétséges.¹ Ám amíg a dolgok hagyatékba kerülését evidenciának vesszük, a szerzői alkotások és a rajtuk fennálló szerzői jogok hagyatéki mivolta korántsem az, így az örökhagyó után maradt szellemi termékek sorsa számos esetben nem, vagy nem megfelelően kerül rendezésre. Mindezekre figyelemmel a jelen tanulmány célja nem más, mint bemutatni azt, hogy örökseinknek milyen nehézségekkel kell majd számolniuk az e minőségünkben létrehozott alkotásaink hagyatékba kerülése esetén. Az már itt előrebocsátandó, hogy a jelen tanulmány szerzője csupán szűk körben vizsgálódik, a felvetett problémákra pedig megoldásokat terjedelmi okok miatt nem kínál, ugyanakkor leszögezi: ezen utóbbi vizsgálata egy külön tanulmány tárgyát kell képezze.

Mivel a szerzői alkotások számos különféle formát ölthetnek – melyet mi sem példáz jobban, mint hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (2) bekezdésének hosszas felsorolása sem kimerítő jellegű – célszerű behatárolni a tanulmány vizsgálódási kereteit, kétségtelen ugyanis, hogy az egyes műtípusok tekintetében az öröklés mechanizmusa eltérhet. Jelen tanulmány tehát csupán az Sztj. hatálya alá tartozó², bárki által könnyedén elkészíthető és a mindennapi életben gyakran előforduló³, a – tág értelemben vett⁴ – közös művek és a munkaviszonyban létrehozott művek körébe nem tartozó olyan szerzői jogi védelemben részesülő alkotások öröklési jogi kérdéseire koncentrálnak, amely művek kívül esnek az átruházható alkotások kategóriáján, nem tartoznak

1 Orosz Árpád: Öröklési jogunk az új Polgári Törvénykönyvben. Jogtudományi Közlöny, 2014/6. 265.

2 (vö. Sztj. 2.§)

3 pl. képek, esszék, festmények

4 Pogácsás Anett – Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga. Pázmány Press, Budapest, 2022. 56.

közös jogkezelés alá, továbbá amelyek esetében a jogutódlás természetes személyek javára a szerző halála folytán következik be.

A tanulmány először egy rövid fogalmi megalapozással él, majd ezt követően tér rá az öröklés nehézségeinek feltárására.

II. Fogalmi megalapozás

II.1. A mű és az azon fennálló szerzői jogok kapcsolata

Az Szjt. 1. § értelmében szerzői jogi oltalom alá esik az irodalom, a tudomány, valamint a művészet valamennyi alkotása, a védelem pedig magával az egyéni és eredeti mű létrehozásával⁵ keletkezik. Az oltalom megléte nem függ semmiféle mennyiségi, minőségi vagy esztétikai jellemzőtől, továbbá regisztratív vagy konstitutív aktustól⁶ sem. Ez a – szakirodalomban formalitásmentes⁷ oltalomnak nevezett – védelem tehát azt eredményezi, hogy bármely olyan alkotás, amely (alkotó) szellemi tevékenység nyomán jött létre, és magán hordozza a szerző egyéniségének lenyomatát⁸, továbbá ezen lenyomat következtében eredeti műnek, azaz a tartalmi és a formai elemek kifejezőmódja⁹ tekintetében a többi alkotástól különbözőnek – s nem más mű szolgai átvételének¹⁰ – minősül, úgy pusztán a megalkotás reálaktusánál¹¹ fogva az alkotáshoz, mint folyamathoz személyhez fűződő és vagyoni jogok tapadnak.

A szerzői alkotások specialitása, hogy az alkotómunka eredményeként létrejött egyéni és eredeti mű *hordozója* bár besorolható a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:14 §. által meghatározott dologfogalom alá, mégis problémába ütközhetünk, amennyiben megkíséreljük a szerzői alkotásokat, mint a tulajdonjog lehetséges tárgyait szemlélni. Bár tény, hogy maga az alkotás megnyilvánulhat egy birtokba vehető testi tárgy – pl. festmény – formájában, az azon fennálló szerzői jogot (mely a tulajdonjoghoz

5 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Szjt.) 1.§

6 *Kecskeméti Ágnes*: A szellemi alkotások öröklési jogi kérdései - szerzői jogok a hagyatékban. Közjegyzők Közlönye, 2020/2. 71/72. <https://szakikadatbazis.hu/doc/9033161>

7 *Pogácsás Anett*: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. Infokommunikáció és Jog, 2017/1. 38.

8 Kúria P.I.3581/1934. In: *Gyertyánfy Péter*: Szerzői jogi védelem: a szerzői mű egyéni, eredeti jellege. Jogászvilág 2020. <https://jogaszvilag.hu/szakma/szerzoi-jogi-vedelem-a-szerzoi-mu-egyeni-eredeti-jellege/>

9 *Legeza Dénes (szerk.)*: Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. 58.

10 *Gyertyánfy Péter (szerk.)*: Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2023. 9.

11 *Gyertyánfy i.m.* 82.

hasznosító abszolút szerkezetű¹², negatív¹³ jogviszonyt eredményez) a törvény mégsem a műnek e tárgyiasult formában való megjelenése miatt védi¹⁴, hiszen „ezek az alkotások, bár sokszor szintén fizikai formában jelennek meg, konkrét anyagi formájuktól elkülönülten, attól függetlenül léteznek és hasznosíthatók.”¹⁵ E megállapítással elsőre nehezen összeegyeztethetőnek tűnik a törvényhez fűzött Nagykommentár¹⁶ azon kijelentése, miszerint „nem a szellemi tevékenységet, hanem annak *eredményét*, a művet védi a törvény”¹⁷, az állítás alapján ugyanis könnyedén arra a következtetésre juthatnánk, hogy a műnek mégis valamiféle tárgyiasult formát kell öltenie. A Nagykommentár azonban soron következő passzusában feloldja ezen – látszólagos – ellentétet, hiszen „valójában nem a mű maga a védelem tárgya, hanem *a művel kapcsolatban a jogosultat illető jogok*, vagyis a szerzői jogi jogviszony képezik a szerzői jogi szabályozás tárgyát, azonban e jogviszonynak elengedhetetlen eleme, *közvetett tárgya a szerzői mű*.”¹⁸

Ha tehát választ kívánunk adni arra a kérdésre, hogy mi is a szerzői jogi védelem tárgya, akkor kettős felelettel szolgálhatunk: a védelem közvetlen tárgyat a szerzőt illető jogok képezik, a közvetett tárgyat azonban maga az alkotás (azaz a szerzői mű¹⁹) jelenti.

II.2. Mindannyian szerzők vagyunk?

Az oltalom alanya maga a szerző, azaz főszabály szerint az a természetes személy, aki a művet megalkotta.²⁰ Amint azt a szerzői oltalom létrejötté körében láthattuk, meglehetősen könnyű szerzővé válni. E minőség elnyeréséhez ugyanis nem kell mást tennünk, mint megalkotnunk egy egyéni, eredeti, a személyiségünket magán hordozó művet, e feltételeknek pedig akár egy középiskolai esszé, vagy egy telefonnal készített fénykép is megfelel. Mindezek okán a mai világban a szerzők száma megsokszorozódott, a felhasználási láncolatok komplexitásában²¹ pedig a szerző kilétének megállapítása számos szempontból (pl. felhasználás engedélyezése) fontos lehet²², így az öröklés szempontjából is. Annak megállapításához ugyanis, hogy az adott személy olyan szerzői jogokat hagyott

12 Petkó Mihály: A monista felfogás érvényesülése a szerzői jogi törvényben. Debreceni Jogi Műhely, 2005/1.

13 Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2023. 100. https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/szerzoi_jog_mindenkinek_2023_web.pdf

14 Tehát a védelem tárgya nem maga az alkotás, hanem az azon fennálló szerzői jog.

15 Legeza i.m. 11.

16 Gyertyánfy i.m.

17 Gyertyánfy i.m. 6.

18 Gyertyánfy i.m. 6.

19 A tanulmány a (szerzői) mű szinonimájaként használja a(z) (szerzői) alkotás szót.

20 Szt. 4.§ (1)

21 Pogácsás – Ujhelyi i.m. 43-44.

22 Pogácsás – Ujhelyi i.m. 54.

hátra, amelyek öröklés tárgyai lehetnek, előkérdés a szerzői minőség deklarálása, melyhez a fenti feltételek vizsgálata során juthatunk.

Az Szjt. 94/B.§-a vélelem felállításával segíti a szerző személyének azonosítását, a 106. § (1) bekezdése értelmében pedig a vagyoni jogok gyakorlása és a szerzői jogi jogsértések kapcsán való fellépés tekintetében²³ azon személyek is szerzőnek minősülnek, akik a szerző jogutódjai vagy a szerzői jog más jogosultjai.²⁴ A jogutód fogalmát az Szjt. szándékosan nem határozza meg, hiszen azáltal, hogy a 3.§ (1) bekezdés deklarálja a Ptk. háttérjogszabályi szerepét, a jogok átszállására, s ennek kapcsán a jogutódok fogalmára ezen utóbbi jogszabály rendelkezései az irányadók. Látható tehát, hogy a jogutódok speciális esetben maguk is szerzőnek tekintendők olyan értelemben, hogy élhetnek a szerző vagyoni jogaival, felléphetnek a szerzői jogi jogsértések miatt, továbbá bizonyos esetekben a személyhez fűződő jogok gyakorlására is felhatalmazza őket a törvény.

II.3. Néhány gondolat a szerző jogairól

A szerző vagyoni és személyhez fűződő jogait kettéválasztó és az előbbiek vonatkozásában az elidegenítést lehetővé tevő dualista rendszer, valamint a szerző kizárólagos jogait egységként kezelő, a jogok elidegenítésére lehetőséget nem biztosító monista megközelítések versengésének eredményeként hazánkban „a jogalkotó végül – arany középútként – olyan megoldást választott, amely alapjaiban a monista felfogásra épül, de áttöri annak merevségét, és ötvözi azt a dualista felfogás pozitív elemeivel is.”²⁵ E (mérsékelt) monista rendszerben a szerzői jog közvetlen tárgyának a személyhez fűződő és a vagyoni jogok szoros összefonódásaként kialakult egységet²⁷ tekintjük, ám mégis némi rugalmassággal,²⁸ amelyre szükség is van. Amennyiben ugyanis a szigorú értelemben vett monista felfogás szelleme hatná át az Szjt. valamennyi rendelkezését, úgy tulajdonképpen jogutódlásról sem beszélhetnénk, hisz a jogok forgalomképtelensége mind a személyhez fűződő, mind pedig a vagyoni jogok tekintetében mindenkor és kivétel nélkül fennállna. Az Szjt., elismervén a szerző és műve közötti szoros viszony²⁹ jelentőségét, bár meglehetősen szigorú keretek között, ám mégis

23 Gyertyánfy i.m. 82.

24 Szjt. 106.§ (1)

25 Legeza (2023) i.m. 101.; valamint A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása.

26 Pogácsás – Ujhelyi i.m. 62.

27 Gyertyánfy i.m. 639.

28 Ez a rugalmasság abban nyilvánul meg, hogy bár a magyar szerzői jog a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogaira egy egységként tekint, azonban kivételes jelleggel lehetővé teszi a vagyoni jogok elidegenítését vagy átszállását. [Pogácsás – Ujhelyi i.m. 62.]

29 Kecskeméti i.m. 81/82.

lehetőséget kínál arra, hogy részlegesen – meghatározott esetekben pedig³⁰ akár teljesen – forgalomképesek legyenek e jogok.

II.3.1. A szerző személyhez fűződő jogai

A személyhez fűződő jogok a szerző és műve közötti szoros kapcsolat³¹ jogalkotó általi elismeréseként illetik meg főszabály szerint azt, aki a művet megalkotta, így alapvetően e jogok a teljes forgalomképtelenség hatálya alá esnek. A szerző nevének feltüntetéséhez való jog, a mű integritásának megőrzéséhez való jog, továbbá a nyilvánosságra hozatal joga mind-mind a szerző személyéhez tapadó jogok, melyek a műhöz hasonlóan túlélik az alkotót³², a jogok gyakorlásának lehetőségét pedig a törvényben³³ meghatározott személyek veszik át, akik e tekintetben a szerző jogutódjaként jogosultak egyfelől a jogok gyakorlására (pl. örökösök nyilvánosságra hozatali joga), másfelől pedig a jogok érvényesítésére (pl. fellépés a névjog megsértése miatt). A szerző személyhez fűződő jogainak ilyen formában történő továbbélése a szerzői minőség kortalanságát teszik lehetővé.

II.3.2. A szerző vagyoni jogai

A szintén korlátozott forgalomképességgel rendelkező vagyoni jogok létjogosultsága abban az egyszerű igényben keresendő, miszerint a szerző az alkotásáért ne csupán eszmei elismerésben, de vagyoni juttatásokban³⁴ is részesülhessen. A szerzői vagyoni jogok megfoghatóságának nehézségét adja azon tulajdonságuk is, miszerint e jogok, bár nagyban hasonlítanak az ingó dolgokon fennálló tulajdonjoghoz, azonban mégsem vehetők azzal egy tekintet alá. Ennek oka a személyhez fűződő jogokkal való szoros kapcsolatuk, aminek következtében a szerző vagyoni értékű jogaira a Ptk. rendelkezései csak az Szjt.-ben meghatározott eltérésekkel alkalmazhatók. Az Szjt. szerinti szerzői vagyoni jogok és a Ptk. szerinti vagyoni jogok különbözőségét mutatja többet között az is, hogy míg a Ptk. alapján történő származékos jogszerzésnél a jogszerzőt megillető vagyoni jogok teljes egészében átszállnak a jogszerzőre, s a jogutód gyakorlatilag a jogelőd pozícióját elfoglalva annak helyébe lép, addig a szerzői jogban „a vagyoni jogokat megszerző személy nem foglalja el a szerző helyét”³⁵, így legyen szó akár kizárólagos, vagy nem kizárólagos felhasználási szerződésekről, akár

30 Szjt. 58. § (3) bekezdés, 61. § (2) bekezdés, 63. § (1) bekezdés

31 Legeza i.m. 14.

32 Legeza i.m. 249.

33 Szjt. 14.§

34 Ezt megerősítette a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet, 27. cikk 2. bekezdése.

35 Gyertyánfy i.m. 82.

jogátruházásról az ezen aktusok alapján jogot szerző fél minden esetben csupán egy, a szerző jogosultságaival terhelt, gyakorta térben és időben korlátozott jogosultságot szerez, így bár a jogátruházás nevéből adódóan a jogok teljes egészében való megszerzésére engedne következtetni, a valóságban mégsem ezt takarja.³⁶

III. A szerzői alkotások és az azokon fennálló szerzői jogok öröklése

A szerző halála esetén a néhai által hátrahagyott (szerzői) vagyoni és a személyhez fűződő jogok eltérően viselkednek. A vagyoni jogok az Szjt. értelmében „örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet”³⁷, így e jogosultságok véngintézkedésen alapuló, illetve törvényes öröklés útján is átszállhatnak az örökösökre, az örökösök pedig a szerző, mint „örökhagyó vagyoni személyiségének folytatását”³⁸ jelentik. A vagyoni jogok öröklése első ránézésre nagyban hasonlíthat a materiális hagyatéki tárgyakon fennálló vagyoni jogok öröklés útján való megszerzéséhez, azonban a kettő között mégis eltérést tapasztalhatunk. Így például a vagyoni jogok gyakorlásának gyakorta előfeltétele a személyhez fűződő jogok gyakorlása (tehát pl. nyilvánosságra hozatal nélkül nincs felhasználásra lehetőség). E sajátosságra való tekintettel problémába ütközhetünk amennyiben a vagyoni és a személyhez fűződő jogok jogosultjává a szerző halála után nem ugyanaz a személy válik, hiszen hiába szerez ebben az esetben vagyoni jogot a jogutód, annak – jogszerű – gyakorlására mégsem lesz képes, amennyiben a személyhez fűződő jogok jogosultja nem kíván e jogaival élni.

A személyiségi jogok öröklése a magánjogban főszabály szerint nem lehetséges, hiszen azok az *auctor* jogalanyként való megszűnését követően elenyésznek.³⁹ A szerzői jog azonban ettől eltérő szabályok megalkotásával igyekszik biztosítani azt, hogy egyes, speciális személyhez fűződő jogok a szerző halálát követően is fennmaradjanak, hiszen a „szerzői személyhez fűződő jog a szerző személyiségét nem önmagában, hanem a műhöz való viszonyában védi.”⁴⁰ A speciális kegyeleti jogként továbbélő⁴¹ személyhez fűződő jogokat tehát a jogutódok – illetőleg a szerző irodalmi, tudományos vagy művészeti hagyatékának gondozásával megbízott

36 *Faludi Gábor*: A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt. Jogtudományi közlöny, 2013. december.

37 Szjt. 9.§ (4)

38 *Fábián Ferenc*: Előadásvázlatok az öröklési jog köréből. Budapest, Patrocinium, 2014. 7.

39 *Legeza i.m.* 249.

40 *Gyertyánfy i.m.* 133.

41 *Pogácsás Anett*: A közkinccs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In: *Darák Péter – Koltay András (szerk.): Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja Alkalmából.* Budapest, Pázmány Press, 2017. 599.; 605.

személy – gyakorolhatják⁴², a védelmi idő lejártával pedig e jogok megsértése miatt fellépésre jogosultak személyi köre kibővül.⁴³

Amint azt a soron következő bekezdésekben látni fogjuk, a szerzői jogi öröklés specialitása alapvetően a vagyoni és a személyhez fűződő jogok kettősségében, továbbá abban rejlik, miszerint a műpéldány és az azon fennálló szerzői jogok könnyedén szétválhatnak, mintegy két – vagy amennyiben a személyhez fűződő és a vagyoni jogok eltérő személyeket illetnek akár három – külön entitásként jelentkezve a különféle jogviszonyokban. A tanulmány a lehetséges problémákat az öröklési jogcímek szerint vizsgálja.

III.1. Végintézkedésen alapuló öröklés

Hatályos Polgári Törvénykönyvünk Hetedik Könyvének rendelkezései értelmében a hagyaték *universalis successio*ként, *ipso iure* száll át⁴⁴ az örökösökre, végintézkedés vagy ennek hiányában a törvényes öröklési rend alapján. A Ptk. öröklési rendszerének azon alapelve, miszerint a hagyaték átszállásához nem szükséges semmiféle aktus vagy egyéb cselekmény, hanem a vagyontárgyak pusztán a halál tényénél és a jog erejénél fogva kerülnek az örökösök tulajdonába,⁴⁵ a szerzői alkotások és a rajtuk fennálló szerzői (vagyoni) jogok öröklésére is értelemszerűen vonatkozik. Az egytetemes jogutódlás a szerzői jogban is irányadó, elsődlegesen tehát azon személyek tekinthetők a szerzőt megillető vagyoni jogok örökösiesnek, akik a hagyatékot öröklés jogcímén megszerzik. Fontos azonban kiemelni, hogy a szerzői jogi jogutódlás – a nem szerzői hagyatékéhoz hasonlóan – nem csupán egytetemes lehet, hiszen „a hagyaték megnyíltával a vagyoni jogok megszerzése mind általános örökösként, mind különös jogutódlás folytán bekövetkezhet, akár hagyományrendelés útján is, jellemzően a juttatás tárgyát képező jogdíjak vonatkozásában.”⁴⁶ Ebből következik, hogy a szerzői jogi jogutódlás akár hagyományrendeléssel is megvalósulhat ám ekkor – amint azt látni fogjuk – fokozott körültekintés szükséges.

A végintézkedés, mint „minden olyan jogügylet, amely a halál esetére szóló, joghatás elérésére irányuló akaratnyilatkozatot tartalmaz”⁴⁷ és az abban kinyilvánított végakarat elsőbbséget élvez a törvényes örökléshez képest, a végintézkedés szabadság okán pedig az örökhagyó a halála esetére szabadon rendelkezhet vagyonáról, így az abba tartozó szerzői alkotások és az azokon fennálló jogok sorsát is minden kötöttség nélkül határozhatja meg. Ezzel mintegy

42 Sztj. 14.§ (1)

43 Sztj. 14. § (2)

44 Ptk. XIV. cím: Az örökség megszerzéséhez fűzött miniszteri indokolás.

45 Fábán i.m. 7.

46 Kecskeméti i.m. 71/72.

47 Fábán i.m. 21.

összhangban tartalmazza az Szjt., hogy „A vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet.”⁴⁸

III.1.1. Végrendelet

Amennyiben a végrendekezés jogával élő szerző érvényes végrendeletet tesz, úgy a lehető legideálisabb kiindulási alapot adja meg örököseinek, hiszen – bár a hagyatéki osztályban eltérhetnek a végrendeletben foglaltaktól⁴⁹ – a hagyatékba tartozó szerzői jogok helyzete rendezett. Érdekes kérdést vethet fel azonban, ha a szerző által hátrahagyott végrendelet részlegesen vagy teljesen érvénytelen.

A szerzői vagyoni és a személyhez fűződő jogok öröklése esetében mind a teljes, mind pedig a részleges érvénytelenség nehézségekhez vezethet. Bár mely előbbi esetben ugyanis – akár a hagyaték egészére, akár annak csupán egy részére – a törvényes öröklés szabályainak alkalmazása könnyedén „tolongást okozhat a jogosulti pozícióban”⁵⁰ (bővebben ld. később: 3.2.1. pont)

A végrendeletben foglalt olyan dologi hagyományrendelés, amelynek tárgya egy műpéldány kiadása, szerzői jogi szempontból komplikációkhoz vezethet: ha ugyanis az örökhagyó akként rendelkezik, hogy az általa alkotott, szerzői jogvédelem hatálya alá tartozó műpéldányt ki kell adni egy általa meghatározott személy részére, jelentőséget nyer a szerzői mű azon sajátossága, miszerint a tárgyasult műpéldány és a rajta fennálló szerzői jogok egymástól elválhatnak (ld. fentebb 2.1. pont)⁵¹. Ebben az esetben a szerzői mű tárgyasult formája (a műpéldány mint dolog) ugyan a hagyományosé lesz, azonban a mű felhasználására és a felhasználás engedélyezésére nem lesz jogosult, hiszen a szerzői jogokat az általános örökös(ök) szerzi(k) meg.⁵² Ezen a ponton fontos kiemelni, hogy a hagyományos – hasonlóan a halál esetére szóló ajándékozással megajándékozotthoz⁵³ – soha nem válik örökössé, így a ráruházott művön szerzői jogot csak abban az esetben szerezhet, amennyiben a szerző kifejezetten így rendelkezik. Az ilyen rendelkezés megtételének valószínűsége azonban még akkor is alacsony, ha egyébként a szerző tisztában van jogai mibenlétével, a *favor testamenti* elvének alkalmazása pedig ez esetben nem jelent mentőövet az alábbiak okán.

48 Szjt. 9.§ (4)

49 *Elcserélhető az örökség?* 2021. <https://notar.hu/elcserelhető-az-orokseg/> (letöltve: 2026.01.29.)

50 *Legeza* (2023) i.m. 86.

51 „Ha a műpéldányt (pl. festményt) eladják, erre a dolgok adásvételére vonatkozó jogszabályok érvényesek, ez azonban nem egyenlő a művön fennálló szerzői jog adásvételével, ami a törvény szerint nem lehetséges.” [*Tattay Levente: A szerzők vagyoni jogai. Közjegyzők Közlönye*, 2001/5. 3-11.]

52 Ezt támasztja alá a Fővárosi Törvényszék P.21.790/2017/84. számú ítéletét (érdemi részét tekintve) helybenhagyó Fővárosi Ítéltábla Pf.20.650/2020/6. számú ítéletének [46] pontja is.

53 *Gellért György: Az öröklési szerződés*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 2001. 167.

A *favor testamenti* elv, amely a magánjogban arra hivatott, hogy az örökhagyó halála után annak hagyatéka a lehető leginkább a néhai személy feltehető akarataival összhangban kerüljön rendezésre, problematikus a szerzői alkotások esetében. Ezen elv ugyan segítségünkre lehetne annak a problémának az áthidalásában, hogy „az anyagi hordozóiktól függetlenül létező, testetlen és fizikailag nem birtokolható”⁵⁴ szerzői jogok öröklésére akkor is sor kerülhessen, ha a szerző végintézkedésbe foglalt rendelkezése csupán a műpéldány, ill. a maga dologiasult formájában a hagyatékban meglévő szerzői mű (dolog) átszállásáról rendelkezik, ám az azon fennálló szerzői jogokról nem. Másként szólva, egy olyan fordulat törvénybe iktatásának hiányában, miszerint a szerző eltérő rendelkezése hiányában a műpéldánnyal együtt az azon fennálló szerzői jogok is átszállnak, a kizárólag a műpéldányt megszerző, de örökössé nem váló személy a rászállt alkotás felett szerzői jogokat nem gyakorolhat, és a jogok átszállásához a *favor testamenti* elv alkalmazása sem vezethet.

III.1.2. Szerződéses végintézkedések

Az öröklési jogcímek teljeskörű vizsgálatához szükséges néhány szót szólni a halál esetére szóló ajándékozásról és az öröklési szerződésről, mint olyan kétoldalú jogügyletekről, „amelyekben az örökhagyó halála esetére szerződéses kötelezettséggel – vagyis visszavonhatatlanul – rendelkezik”⁵⁵, továbbá az ebből a körből kissé kilógó⁵⁶, de a Ptk. által itt szabályozott várt örökségről való rendelkezésről is.

a) Rendelkezés a várt örökségről

Az örökösök várt örökségről való rendelkezését a szerzői jogi jogutódlás szempontjából nem tartjuk problematikusnak, sőt kifejezetten hasznos is lehet. Ha ugyanis az örökhagyó leszármazói mint potenciális örökösök megállapodnak abban, hogy ki legyen közülük az, aki a szerzői jogokat majd az örökhagyó halála után gyakorolni fogja, akkor ez a hagyatéki eljárás során – feltéve, hogy az adott személy valóban örökös lesz – nagyban megkönnyítheti az osztályos egyezség megkötését, tekintettel arra, hogy a várt örökségről való rendelkezés, ha megfelelő a jogszabályban foglaltaknak, akkor osztályos egyezségként jóváhagyható.⁵⁷ Ennek következtében pedig a szerzői jogok későbbi gyakorlásának körében is

54 *Boytha György*: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/3. 14.

55 *Sóth Lászlóné*: A végintézkedések. Budapest, HVG Orac Kiadó, 2001. 235.

56 A várt örökségről való rendelkezés azért lóg ki némiképp a végintézkedések köréből, mert ebben az ügyletben az örökhagyó nem vesz részt, tehát az nem is végintézkedés, csupán a Ptk. a végintézkedések közt szabályozza. A várt örökségről való rendelkezés az örökhagyó leszármazói között kötött szerződés, amelyet a leszármazók még az örökhagyó életében kötnek, s amelyben a jövőbeli hagyatéki részesedésükről rendelkeznek.

57 *Gyertyánfy Péter*: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020. <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-szerzoi-vagyoni-jogok-oroklese/>

csökken az esetlegesen felmerülő problémák köre, hiszen így egyértelműen rendezésre kerülhet, hogy az engedélyezési jogok, illetve a szerzői jogsértések esetén a fellépés joga mely örökös (vagy örökösöket) illesse meg, ez pedig mind a műélvező közönség, mind pedig a jogutód(ok) helyzetét javítja.

A szerzői jogok tekintetében a materiális vagyontárgyakra vonatkozó rendelkezések csak eltérésekkel alkalmazhatók, így a szerzői jogok jogosulti együtteséget eredményeznek, tekintetükben pedig nincs „mód a hagyatéki jogközösség minden olyan megosztási módjának alkalmazására, mint a dologi közös tulajdon esetén (a klasszikus hagyatéki osztály).”⁵⁸ Az előzetes egyezség – azaz a várt örökségről való rendelkezés – tehát – bár magában hordozza a bizonytalanságot⁵⁹ – a szerzői jogi öröklés szempontjából mindenképpen szorgalmazandó, hiszen hatályosulása esetén az örökösök akaratának megfelelően rendezett jogi helyzetet eredményez, továbbá az örökagyót sem korlátozza szabad rendelkezési jogában.⁶⁰

b) Halál esetére szóló ajándékozás

A halál esetére szóló ajándékozás különlegessége abban rejlik, hogy a szerző még életében köt egy kötelmi jog körébe tartozó ügyletet – nevezetesen egy ajándékozási szerződést – mely ügylet, ha csupán az élők között menne végbe, úgy a szerzői jogok forgalomképtelensége miatt nem lenne érvényes. Tekintettel azonban arra, hogy az a kritérium, miszerint a megajándékozott az ajándékozót túléli, a szerződés szükségképpen feltétele, e jogügylet szerzői jogi szempontból mégis érvényes jogátszállást eredményez, hiszen az Szjt. nem tartalmaz megkötést a halál esetére szóló vagyoni rendelkezéseket illetően.⁶¹ A szerző tehát rendelkezhet a vagyoni jogairól,⁶² mely abból az alapvető követelményből fakad, hogy „az ember vagyonáról ne csak élők között, hanem halála esetére is szabadon rendelkezessen.”⁶³

58 Gyertyánfy i.m. 109.

59 BH1992. 640

„A várt örökségről kötött szerződés szükségképpen eleme az a bizonytalanság, amely egyrészt a majdani ténylegesen meglévő hagyatéki köre és értéke tekintetében, másrészt az öröklés valóságos bekövetkezését illetően a szerződéskötéskor fennáll. Ennek a kockázatát – meghatározott mértékig – a feleknek viselniük kell.” [Vékás Lajos, In: *Gárdos Péter – Vékás Lajos (szerk.):* Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Jogtárban elérhető verzió, a Ptk. 7:54. § -hoz fűzött kommentár]

60 Az örökagyó ugyanis nem résztvevője a szerződésnek, tehát az kötelmi alapon nem köti, másrészt pedig később tett végintézkedésével bármikor felülírhatja az abban foglaltakat, melynek kockázatát az egymással szerződő örökösök viselik.

61 Ekként pedig „a szerzői jogokról végrendeletben, hagyomány (dologi és kötelmi hagyomány) és meghagyás útján is rendelkezni lehet; a szerzői jogok képezhetik szerződéses végintézkedés (pl. halál esetére szóló ajándékozás) tárgyát is.” [Tattay Levente: A szerzők vagyoni jogai. *Közjegyzők Közlönye*, 2001/5. 3-11.]

62 Szjt. 9. § (4)

63 Sóth i.m. 13.

A szerzői alkotások és a rajtuk fennálló jogok a halál esetére szóló ajándékozásnál – hasonlóan ahhoz a helyzethez, amit a hagyományrendelés kapcsán fentebb tárgyaltunk – könnyedén szétválhatnak, és külön életet élve vehetnek részt a jogviszonyban. A szerzői alkotások halál esetére szóló ajándékozás, mint végintézkedés címszó alatti átruházhatósága tehát meg is valósul meg nem is. Az átruházott vagyontárgy ugyanis materiális, az azon fennálló szerzői jogok – melyek jóval hangsúlyosabbak a tárgyasult alkotásnál – azonban nem foghatók meg ekként. A szerzőnek tehát fokozott körültekintéssel kell eljárnia a halál esetére szóló ajándékozási szerződés megkötése során, hiszen abban nem elégséges csupán úgy rendelkezni, hogy az ajándékozó meghatározott művet (pl. festményt) juttat az ajándékozó tulajdonába. Egy ilyen szerződéses formula minden további rendelkezések nélküli alkalmazása ugyanis oda vezetne, hogy bár a példa szerinti festmény tulajdonjoga valóban átszállna megajándékozottra, az azon fennálló szerzői jogok – követve az Szjt. 14.§-ának analógiáját – a vagyoni jogokat öröklő személy(ek)e)t, vagy a szellemi hagyaték gondozásával megbízott személyt illetnék, és amennyiben a festményt ajándékozás útján szerző személye nem egyezik ezen előbbiekből bármelyikével (márpedig az elsővel fogalmilag kizárt, hogy egyezzen, hiszen a megajándékozott nem lesz örökös⁶⁴, a másodikkal való egyezés esetén pedig a szerző belefoglalt olyan rendelkezést a szerződésbe, amely miatt a felvázolt probléma oka fogyottá vált), úgy a megajándékozott rendelkezési joga igen korlátozottá válik. Az ajándéktárgy új tulajdonosa legfeljebb a vagyontárgy megőrzésére jogosult, bármely más felhasználáshoz már a szerzői jogi jogutódok engedélye, s bevonása szükséges.⁶⁵

c) Az öröklési szerződés egyes kérdései

Hasonló körültekintést igényel, ám mégis gördülékenyebben alkalmazható a szerzői jogok sorsáról rendelkező végintézkedésként az öröklési szerződés. Az öröklési szerződés, valamint a halál esetére szóló ajándékozás között ugyanis igen jelentős eltérés, hogy „az öröklési szerződés alanyai az örökhagyó és a szerződéses örökös”⁶⁶, így tehát az örökhagyóval szerződő fél örökössé válik. Bár az alkotás tulajdonjogának átszállása szintűgy a halál esetén következik be – azaz halála esetére rendelkezik a szerző a művéről – az öröklési szerződés tárgya nem csupán a dologi hagyomány részét képező vagyontárgy lehet, így meghatározott alkotások mellett akár a teljes szerzői joghalmazt át lehet ruházni.

Ez megtörténhet egyfelől úgy, hogy az öröklési szerződésben az örökhagyó kizárólagos örökössé nevezi a vele szerződő felet, vagy akként, hogy a meghatározott vagyontárgyakkal együtt azok szerzői jogait is átruházza a vele szerződő

⁶⁴ Gellért i.m. 167.

⁶⁵ Ez vezethető le analógia útján a Fővárosi Törvényszék P.21.790/2017/84. számú ítéletéből is.

⁶⁶ Sóthi i.m. 239.

félre. Az öröklési szerződés abból a szempontból is igen szorgalmazandó módját jelenti a szellemi hagyaték sorsának végintézkedés útján történő rendezésének, hogy általa egyaránt ötvözhetőek a szerző, a jogutód és a műélvező közönség érdekei – feltéve persze, hogy a szerződés megfogalmazása hézagmentes⁶⁷. A szerző szempontjából az öröklési szerződés előnye abban keresendő, hogy lehetővé teszi, hogy az örökhagyó akarata szerint rendezze hagyatéka sorsát. A műélvező közönség szempontjából a fő előny a szerzői jogok gyakorlására jogosult személyének egyértelmű meghatározásában, s az osztatlan jogközösség elkerülésében van, hiszen így a jogutódok felkutatásának, az engedélyek megkérésének és a jogdíjak megfizetésének folyamata zökkenőmentesebbé válhat. A szerződéses örökös szempontjából egyértelműen előny, hogy a *pacta sunt servanda* elv alapján az adott jogok (és kötelezettségek is) az örökhagyó halálával mindenképp rá szállnak majd, továbbá a szerző halála után ő élvezheti majd a jogdíjakból befolyó juttatásokat, hiszen „az örökhagyó a vagyonáról halála eseteére már semmiféle végintézkedésben nem rendelkezhet, ezt a jogát valójában az öröklési szerződésben már »lekötötte«.”⁶⁸

III.2. Törvényes öröklés

A törvényes öröklés a végrendeleti öröklés hiányában vagy annak érvénytelensége esetén lép életbe, így amennyiben a szerző vagy nem hagyott hátra végrendeletet, a hátrahagyott végrendelet érvénytelen, vagy esetleg az nem terjed ki a vagyon minden elemére, úgy a jogutódok kilétét a Ptk. 7. könyv VIII. cím rendelkezései határozzák meg. A szerzői vagyoni jogok törvényes öröklése azonban szintén problematikus lehet.

III.2.1. Több örökös együttes öröklése

Tekintettel arra, hogy a szerzői jogok több örökös általi öröklése jogosulti együttességhez hasonló osztatlan jogközösséget eredményez, a szerzői jogi jogutódok helyzetét nagyban megnehezíti, amennyiben többen vannak. Ennek

67 A szerző érdekeinek azért előnyös a végintézkedés útján rendezni szellemi hagyatékának sorsát, mert ekként kiválaszthatja a szerzői jogokat tovább gyakorló személyét, azaz ekként biztosíthatja leginkább egyrészt azt, hogy szellemi hagyatékának sorsa ne maradjon rendezetlen, másrészt pedig azt, hogy azt olyan személy gondozza, akit arra alkalmasnak tart. A jogutódnak a végintézkedés előnyös, hiszen nem kell tartania a több örökös okozta nehézségektől, illetve a vagyoni és személyhez fűződő személyek szétválása és eltérő személyek általi gyakorlása okozta nehézségektől. A műélvező közönség érdeke pedig, hogy a művek felhasználása minél zökkenőmentesebben megvalósulhasson, amelyhez jó kiindulási alapot teremt, ha egyértelműen meghatározott az örökös személye, illetve a személyhez fűződő és a vagyoni jogok jogosultjainak eltérő – egymással nem korreláló – joggyakorlása sem akadályozza a felhasználást, vagy éppen a műélvezetet (pl. azért, mert nem kerül sor a nyilvánosságra hozatalra).

68 Sóth Lászlóné: Az öröklési szerződéssel kapcsolatos néhány időszerű kérdésről. Családi Jog, 2004/1. 10-14.

oka, hogy az örökösök között a szerzői műveken fennálló jogokon jogosulti együtteséghez hasonló speciális jogközösség alakul ki.⁶⁹ Bár akad a jogirodalomban olyan álláspont, amely szerint a létrejövő helyzet a közös tulajdon szabályaihoz hasonlít inkább⁷⁰, valamint olyan is, melynek értelmében a vagyoni jogok jogosultjai szótöbbséggel hozhatnak határozatot⁷¹, az Szjt. rendelkezéseiből mégis inkább az tűnik ki, ekként az a jogirodalmi álláspont⁷² mutatkozik szorgalmazandónak, miszerint az „[...] örököstársak abban a helyzetben vannak, mint a szerzőtársak, hiszen a rendelkezés tárgyául szolgáló mű elválaszthatatlan, nem osztható részekre. Így [...] analógia útján [...] együttes rendelkezési jogukat kell feltételezni.”⁷³ Ha tehát az egyik vagyoni jogosult akként hoz a hasznosítással kapcsolatban döntést, hogy ahhoz valamennyi jogosulttárs hozzájárult volna, akkor jogsértést követ el, mely esetben a többi jogosulttárs fellépési joga megnyílik. Ezen túlmenően a jogosulti együtteség a műélvező közönség érdekeit sem szolgálja, hiszen az nagyban megnehezíti az engedélyezési jogok gyakorlását, s a jogdíjfizetési kötelezettség teljesítését is, sőt a „jogközösség az örökösök együttműködésének hiányában zavarhatja, sőt meg is akadályozhatja a mű rendes felhasználását.”⁷⁴ Amennyiben ugyanis a szerzői jogok gyakorlására több jogutód is jogosult, úgy a joggyakorláshoz valamennyiük egybehangzó akarata alapján kerülhet sor, a jogdíjakat pedig elvileg mindannyiuk kezéhez egyszerre kellene teljesíteni.

E helyzet elkerülése érdekében elsődlegesen az örökhagyó szerző cselekedhet azáltal, hogy – a korábbiakban ismertetettek szerint – halál esetére szóló rendelkezése keretében meghatározza a vagyoni – és ezáltal a személyhez fűződő – jogokat öröklő, vagy legalább azok gyakorlására feljogosított jogutódot. Amennyiben azonban erre a szerző által az ő életében nem kerülne sor, az örökösök sem maradnak eszköztelenül. Az egyik lehetséges megoldás a várt örökségről való rendelkezés, vagy a hagyatéki eljárásban az osztályos egyezség megkötése, amelynek keretében az örökösök rendelkezhetnek arról, hogy valamelyikük legyen a vagyoni és személyhez fűződő jogok jogosultja, illetőleg az ezek gyakorlására kijelölt személy. Erre a lehetőséget maga az Szjt. teremti meg⁷⁵, s ebben a tekintetben áttöri a jogok élők közötti forgalomképtelenségének merev szabá-

69 Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020.

70 Weiss Emilia: A Ptk. öröklési jogi könyvének koncepciója. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/6. 16–28. <https://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/weiss-emilia-a-ptk-oroklesi-jogi-konyvenek-koncepcioja-pjk-20016-16-28-o/883> vagy Petkó i.m. 2.

71 Legeza (2023) i.m. 88.

72 Id.pl. Petrik Ferenc: Szerzői jog. Budapest, Közigazdasági és Jogi Kiadó, 1990. 73. In: Hidvéginé Adorján Livia: A hagyatéki vagyon változásának és az özvegyi jog érvényesülésének gyakorlati problémái. Előtanulmány a Polgári Törvénykönyv öröklési jog fejezetének módosításához. Magyar Jog, 2000/6. 339–353.

73 Benárd Aurél: Vagyoni jogok In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): A szerzői jog kézikönyve. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973. 124.

74 Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020.

75 Szjt. 9. § (5)

lyait.⁷⁶ Az örökösök saját igényeikhez és szükségleteikhez mérten – kizárólag – egymás között is rendezhetik a szerzői vagyoni sorsát.⁷⁷

III.2.2. A hagyatéki eljárás nehézségei

A hagyatéki eljárásban a szerzői művek és az azokon fennálló vagyoni jogok miatt önmagában hagyatéki leltár felvétele nem szükséges⁷⁸, összhangban a Hetv. 20.§-ának rendelkezéseivel. Az Szt. azonban a közjegyzőre rója az elhunyt személy műveivel kapcsolatban érintett közös jogkezelő szervezet hagyatéki eljárás megindításáról való értesítését, amennyiben pedig nem állapítható meg az érintett közös jogkezelő szervezet vagy amennyiben a művek nem tartoznak a közös jogkezelés körébe, az értesítést a vagyoni jog vonatkozásában az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezetnek kell küldeni.⁷⁹ A közjegyző kötelezettségei a – leltározott – szellemi hagyatékkal kapcsolatban azonban nem merülnek ki e kezdeti megkeresés teljesítésében, hiszen a közjegyző a hagyatékat átadását követően köteles megküldeni a hagyatékátadó végzés kivonatát az érintett közös jogkezelő szervezet részére.⁸⁰ Az érintett közös jogkezelő szervezet nyilvántartás vezetésével segíti az örökösök, s ekként a szerzői jogi jogosultak azonosítását,⁸¹ amely nagy segítség lehet azok számára, akik az adott szerzői alkotás használatára és hasznosítására a szerző halálát követően kívánnak jogot szerezni.

A hagyatéki eljárásba az alapvető nehézséget az jelenti, hogy az örökösök számos esetben nincsenek tisztában azzal, hogy a néhai által hátrahagyott valamely – szerzői műnek minősülő – vagyontárgy nem pusztán egy dolog, hanem egy olyan szerzői alkotás, amelyhez személyhez fűződő és vagyoni jogok is tapadnak. Ennek köszönhetően, ha készül is hagyatéki leltár, akkor a szerzői alkotások és az azokon fennálló (vagyoni) jogok abban nem kerülnek feltüntetésre, amely a későbbiekben alapot adhat póthagyatéki eljárás lefolytatására.

III.2.3. A szerző élete során tett intézkedéseinek hatása az öröklésre

A szerző élete során tett intézkedései nagyban befolyásolhatják a szellemi hagyatékat alakulását. A magánjogban alapelveként ismeretes magánautonómiának és cselekvési szabadságnak⁸² az Szt. erőteljes korlátot szab, amikor a szerzői jogokat

76 Kecskeméti i.m. 70/71.

77 Kecskeméti i.m. 74/75-75/76.

78 Kecskeméti i.m. 75/76.

79 Szt. 106. § (2)

80 Szt. 106. § (3)

81 Szt. 106. § (7)

82 *Jobbágyi Gábor*: Magyar polgári jog. Budapest, Szent István Társulat, 2012. 87.

néhány kivételtől eltekintve az élők között forgalomképtelennek nyilvánítja. E rendelkezés következtében ugyanis a szerzői jogok átruházására (jogátruházás) csak nagyon szűk körben nyílik lehetőség. A művek hasznosítása a kizárólagos és nem kizárólagos felhasználásokon⁸³ keresztül valósul meg főszabály szerint, amelyeket az írásbeliség, a korlátozott diszpozitivitás és visszterhesség alappillérein álló⁸⁴ felhasználási szerződések rendeznek. E kötelmi jogviszonyban tehát a szerző halála után az ő pozícióját a jogutódok veszik át, akiknek lehetőségük nyílik a szerzői jogok gyakorlása körében akár a szerződés felmondására is. Ahogyan Grad-Gyenge Anikó fogalmaz: „A felhasználási szerződés nem szűnik meg szükségképpen valamelyik fél halálával vagy megszűnésével, vagyis nem szorosan személyhez kötődő szerződés. A szerző helyébe a jogutódja lép, a felhasználó helyébe pedig az ő jogutódja léphet.”⁸⁵ Azon alkotások tehát, amelyekre a szerző felhasználási szerződést kötött, a szellemi hagyaték részét képezik,⁸⁶ így a vagyoni jogokat öröklő jogutódok válnak jogosulttá a vagyoni jogok gyakorlására és ezáltal akár a szerződés módosítására vagy felmondására is.

A jogátruházás következtében a jogátruházással érintett művek nem képezik a szerzői hagyaték részét, ezért szükséges, hogy „a hagyaték leltározásakor az örökhagyó jogátruházás alá eshető műveit egyenként vizsgálják”⁸⁷, ha pedig megállapításra jut, hogy az örökhagyó élt a jogátruházás lehetőségével, akkor ezt a hagyaték átadásánál figyelembe kell venni, hiszen az átruházott vagyoni jogok „hagyatékként történő átadására nem is nyílik lehetőség.”⁸⁸ A jogátruházás nem eredményez korlátlan jogosultságot, hiszen az időben, térben és egyéb, jogátruházó szerződésben megfogalmazott szempontok alapján korlátozott lehet.⁸⁹ Az ilyen szerződéssel jogot szerző személy tehát nem jut olyan pozícióhoz, mint például egy tulajdonátruházás jogszerzője, az ő autonómiáját minden esetben beárnyékolják egyfelől a szerződés rendelkezései, másfelől pedig az átruházó felmondási joga.

Az Sztj. sem könnyíti meg a jogátruházási szerződések mibenlétének meghatározását amikor 55. § (1) bekezdésében kijelenti, hogy e szerződésekre a felhasználási szerződésekre vonatkozó szabályok irányadók. Ellentmondásos helyzetet eredményez ez, hiszen maga a szerzői műhöz kapcsolódó vagyoni jog a jogátruházás folytán nem tartozik a hagyatékba, így nem is esik öröklés alá,

83 Pogácsás Anett: *Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben*. Infokommunikáció és Jog, 2017/1. 38.

84 A felhasználási szerződések jellemzőiről bővebben: *Tattay Levente – Pintz György – Pogácsás Anett: Szellemi alkotások joga. II. rész: Szerzői jog*. Budapest, Szent István Társulat, 2017. 147-150.

85 *Grad-Gyenge Anikó: Egy Modern Szerzői Jog*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 123.

86 *Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése*. Jogászvilág, 2020.

87 *Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése*. Jogászvilág, 2020.

88 *Kecskeméti i.m. 72/73.*

89 *Faludi Gábor: A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt*. Jogtudományi közlöny, 2013. december.

a jogátruházási szerződésben a szerző pozíciójában azonban bekövetkezik a jogutódlás, így a jogutód – aki jó eséllyel a szerző szerzői jogának jogosultja lesz – lehetőséget kap arra, hogy a jogátruházási szerződést felmondja, s bár örökléssel nem szerezte meg az adott alkotás szerzői jogait, a szerződés felmondásával⁹⁰ azok mégis visszaszállhatnak rá.

IV. Összegzés

Amint azt láthattuk, a szerzői vagyoni jogok öröklése számos nehézséget hordoz magában, a helyzetet pedig tovább súlyosbítja, hogy e komplikációk gyakorlatilag bármely személy után fennmaradó hagyaték öröklése során felmerülhetnek, figyelemmel arra, hogy milyen könnyedén szerzőkké válhatunk. A műpéldány és az azon fennálló szerzői jogok szétválásának ismerete alapjaiban kérdőjelezhet meg egy olyan esetlegesen kialakult gyakorlatot, amelyben például az örökhagyó mobiltelefonját (benne az örökhagyó által készített fényképekkel) valamely örökös részére történő átadásával egyúttal az abban található szerzői alkotások feletti szerzői jogokat is „átadjuk”. A szerzői jogi jogutódlás korántsem ilyen ’egyszerű’, ennek okán pedig joggal merülhet fel a kérdés, hogy vannak-e olyan eszközök, amelyekkel a szerző még életében rendezni tudja szerzői jogi hagyatékának sorsát, akár minden kétséget kizáró módon, akár csak a jogutódoknak szánt olyan iránymutatásokkal, melyek mentén az örökösök majd zökkenőmentes(ebb)en tudnak élni a rájuk szállt jogokkal. A tanulmány szándékosan nem élt megoldással a felvázolt problémák tekintetében, célja kifejezetten a gondolatébresztés volt, hiszen a szerzői jog nem csak a mindennapi életünk, de majdani hagyatékunknak is része.

Felhasznált irodalom

Benárd Aurél: Vagyoni jogok In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973.

Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/3.

Elcserélhető az örökség? 2021. <https://notar.hu/elcserelhető-az-örökség/>

⁹⁰ A szerző – és ennek megfelelően a szerzőt felváltó jogutód – felmondási jogát az Szjt. 51. § és 53. § szerinti esetekben gyakorolhatja.

Fábián Ferenc: Előadásvázlatok az öröklési jog köréből. Budapest, Patrocinium, 2014.

Faludi Gábor: A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt. Jogtudományi közlöny, 2013. december.

Gellért György: Az öröklési szerződés. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 2001.

Grad-Gyenge Anikó: Egy Modern Szerzői Jog. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019.

Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2023.

Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020. <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-szerzoi-vagyoni-jogok-oroklese/>

Gyertyánfy Péter: Szerzői jogi védelem: a szerzői mű egyéni, eredeti jellege. Jogászvilág 2020.

Jobbágyi Gábor: Magyar polgári jog. Budapest, Szent István Társulat, 2012.

Kecskeméti Ágnes: A szellemi alkotások öröklési jogi kérdései - szerzői jogok a hagyatékban. Köjegyzők Közlönye, 2020/2. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9033161>

Petrik Ferenc: Szerzői jog. Budapest, Közigazdasági és Jogi Kiadó, 1990. In: Hidvéginé Adorján Livia: A hagyatéki vagyon változásának és az özvegyi jog érvényesülésének gyakorlati problémái. Előtanulmány a Polgári Törvénykönyv öröklési jog fejezetének módosításához. Magyar Jog, 2000/6. 339-353.

Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/szerzoi_jog_mindenkinek_web_fin.pdf

Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2023. https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/szerzoi_jog_mindenkinek_2023_web.pdf

Orosz Árpád: Öröklési jogunk az új Polgári Törvénykönyvben. Jogtudományi Közlöny, 2014/6.

Petkó Mihály: A monista felfogás érvényesülése a szerzői jogi törvényben. Debreceni Jogi Műhely, 2005/1.

Pogácsás Anett – Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga. Pázmány Press, Budapest, 2022.

Pogácsás Anett: A közkinccs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In: *Darák Péter – Koltay András (szerk.): Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. Születésnapja Alkalmából.* Budapest, Pázmány Press, 2017.

Pogácsás Anett: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. Infokommunikáció és Jog, 2017/1.

Pogácsás Anett-Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga., Pázmány Press, 2022.

Sóth Lászlóné: A végintézkedések. Budapest, HVG Orac Kiadó, 2001.

Sóth Lászlóné: Az öröklési szerződéssel kapcsolatos néhány időszerű kérdésről. Családi Jog, 2004/1.

Tattay Levente – Pintz György – Pogácsás Anett: Szellemi alkotások joga. II. rész: Szerzői jog. Budapest, Szent István Társulat, 2017.

Tattay Levente: A szerzők vagyoni jogai. Közjegyzők Közlönye, 2001/5.

Weiss Emilia: A Ptk. öröklési jogi könyvének koncepciója. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/6. <https://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/weiss-emilia-a-ptk-oroklesi-jogi-konyvenek-koncepcioja-pjk-20016-16-28-o/883>

Jogforrások

A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása

BH1992. 640

Fővárosi Ítéltábla Pf.20.650/2020/6.

Fővárosi Törvényszék P.21.790/2017/84.

Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet

Kúria PI.3581/1934.